

Legene forvalter viktige samfunnsmessige ressurser. Det forutsetter uavhengighet og habilitet, og forplikter legene til å opptre med høy grad av faglig integritet

Legers troverdighet

Legene har et omsorgs- og behandleransvar for pasientene. De har også ansvar for utstedelse av attester og legeerklæringer og har i den rollen et ansvar som sakkyndige overfor ulike instanser. Ivaretagelse av begge roller krever en årvåken ansvarsbevissthet og åpenhet.

Legene forvalter medisinsk kunnskap. Medisinsk kunnskap har ikke bare betydning i behandlingsøyemed, men også ved fordeling av velferdsgoder og økonomiske ytelser som forsikring, trygd og erstatning. Medisinsk kunnskap benyttes også for å vurdere ulike forhold innen kriminalomsorgen, som soningsdyktighet og vilkår for soning.

Ivaretagelse av disse oppgavene krever at legene er seg sitt ansvar bevisst – som forvaltere av samfunnets ressurser. Når det utstedes attester skal dette skje med basis i legens faglige integritet atskilt fra utilbørlig påvirkning fra pasienten. Legens økonomiske interesser må også selvsagt holdes strengt atskilt fra de faglige vurderingene.

Legeforeningens etiske regler har retningslinjer både knyttet til legen som behandler og som attestutsteder. Som behandler skal legen ivareta den enkelte pasients interesse og integritet. Om legeerklæringer står at dersom legen mener det saklige grunnlaget for å skrive erklæringen ikke er tilstede, skal den ikke utstedes. Legeerklæringen skal være objektiv og nøytral i sin form. Som behandler kreves stor oppmerksomhet rettet mot grenseoppgangen mellom det å ivareta den enkelte pasients interesser og å være en troverdig forvalter av samfunnets interesser, inkludert de økonomiske. Som behandler kan man ønske å legge frem en sak best mulig for pasienten, noe pasienten nok også ofte forventer, mens oppdragsgiver forventer faglige nøytrale attester.

I helsepersonelloven er det flere bestemmelser som har til formål å sikre legers faglige uavhengighet. Statens helsetilsyn fører tilsyn med at lovgivningen overholdes. Utviklingen har gått i retning av flere lovkrav når det gjelder uavhengighet og habilitet. Myndighetene mener det er behov for slike krav med påfølgende kontroll, men lovgivningen vil aldri kunne være et absolutt hinder for at enkeltpersoner misbruker systemet. I alvorlige tilfeller der leger misbruker sin posisjon til egen vinning, vil straffelovgivningen komme til anvendelse og politi og påtalemyndighet etterforsker og vurderer påtale for forholdet.

Samfunnet har gitt legene et betydelig ansvar ved å skulle ivareta både rollen som behandler og som sakkyndig. Det skrives titusentalls av legeerklæringer i Norge hvert år. Jeg er overbevist om at de aller fleste leger ivaretar dette arbeidet på en utmerket måte.

For å bevare samfunnets tillit og vår troverdighet må vi fortsatt handle etter det lovverk som regulerer attestutforming og forholde oss til de etiske retningslinjer som Legeforeningen har vedtatt.

Bevissthet omkring legenes forskjellige roller må være et viktig og gjennomgående tema allerede under medisinnutdanningen. Det kan også være viktig overfor pasientene å klargjøre at legeerklæringer må være korrekte slik at man forsikrer seg om at pasientens forventninger blir i tråd med de retningslinjer og det lovverk legene er underlagt.

Bruk av mer enn én lege til å attestere kan være nødvendig i enkelte situasjoner. Men spørsmålet om hvem som forvalter sannheten vil ikke alltid være lett å besvare. Er det den behandleren som kjenner pasienten best eller en oppnevnt sakkyndig med mer begrenset innsikt i saken? For pasienten kan det være vanskelig å forstå hvordan og hvorfor en oppnevnt spesialist kan vurdere situasjonen annerledes enn behandleren. I en del saker forvalter behandleren lege og oppnevnt sakkyndig kanskje ulike deler av «sannheten». Utfordringen blir å etablere et system som ivaretar hensynet til pasientene og samtidig gir mest mulig ensartet behandling av mennesker med like problemstillinger.

I stadig flere forhold avkreves det legeerklæringer samtidig som kontrollen skjerpes og lovkravene øker. I sykmeldingsarbeidet er en større del av ansvaret for å vurdere restarbeidsevne under sykdom nå overlatt til partene, dvs. til arbeidstaker og arbeidsgiver. Dette nødvendiggjorde en omstilling som har medført en positiv utvikling mht. sykmeldinger. Kan en slik endring i ansvarsforhold overføres også til andre områder hvor legeerklæringen i større grad da kun legges til grunn som premiss, men hvor ansvaret ellers overføres til pasienten og den som krever legeerklæring?

Det er viktig for pasientene at samfunnet fortsatt kan ha tillit til det arbeidet legene utfører med legeerklæringer. Åpenhet om det arbeidet som gjøres og bevisstgjøring omkring ulike roller allerede under medisinstudiet vil være viktig. En gjennomgang av legeerklæringsarbeidet er planlagt. Der må også forholdet mellom behandleren lege og oppnevnt sakkyndig, og en mer prinsipiell diskusjon om hva en legeerklæring skal være og brukes til samt partenes ansvar vurderes.

Jeg mener norske pasienter i dag kan ha tillit til at legene både tar ansvar og har omsorg for sine pasienter og samtidig tar sitt ansvar som forvaltere av samfunnets ressurser alvorlig.



Torunn Janbu

Torunn Janbu
torunn.janbu@legeforeningen.no
president